

4. Закон України «Про інноваційну діяльність», затверджений Постановою Верховної Ради України № 40-IV від 04.07.2002. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

5. Малік М.Й. Конкуренентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми : моногр. / М.Й. Малік, О.А. Нужна. – К. : Інститут аграрної економіки, 2007. – 270 с.

6. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / П.П. Микитюк. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 295 с.

7. Основы инновационного менеджмента. Теория и практика : учебник / Л.С. Барютин и др.; под ред. А.К. Казанцева, Л.Э. Миндели. – [2-е изд. перераб. и доп.]. – М. : Экономика, 2004. – 518 с.

8. Розвиток аграрного виробництва як передумова забезпечення продовольчої безпеки України / [О.В. Собкевич, В.М. Русан, А.Д. Юрченко, В.О. Скороход]; аналіт. доп.; за заг. ред. Я.А. Жаліла. – К. : НІСД, 2011. – 104 с.

9. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент : учеб. / Р.А. Фатхутдинов. – [4-е изд.]. – СПб. : Питер, 2003. – 400 с., ил. – (Серия «Учебники для вузов»).

Освещены основные понятия и определения инноваций. Раскрыты особенности инновационной деятельности и риски, связанные с ее внедрением. Приведена необходимость использования инноваций для повышения конкурентоспособности сельскохозяйственных предприятий.

Конкуренция, конкурентоспособность, инновации, инновационное развитие, инновационная деятельность, риск, инвестиции.

In the article is reflected base concepts and determinations of innovations. The features of innovative activity and risks are exposed, what connected with it introduction. A necessity over of the use of innovations is brought for the increase of competitiveness of agricultural enterprises.

Competition, competitiveness, innovations, innovative development, innovative activity, risk, investments.

УДК 006.83:334.7

СИСТЕМА МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

А.М. Сорока, аспірант*

Розкрито сутність концепції загального управління якістю продукції як складової системи менеджменту. Досліджено основні теоретичні та практичні аспекти реалізації даної концепції, ефективність її застосування на птахівничих підприємствах.

Якість продукції, менеджмент якості, конкурентоспроможність, концепція TQM, виробничий процес, сертифікація.

* Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент С.І. Михайлов.

В сучасних умовах ринкового середовища основним чинником високого рівня конкурентоспроможності підприємств є якість продукції. Іншими важливими чинниками досягнення конкурентоспроможності є ціна продукції, витрати на її реалізацію та доставку, сервісне обслуговування та система менеджменту на підприємстві. Якість продукції – один з найважливіших критеріїв функціонування виробничих підприємств. Особливу увагу якості продукції приділяють і підприємства з виробництва м'яса курей.

Проблематика підвищення якості продукції в умовах науково-технічного процесу та використання різноманітних біологічних добавок постає дедалі гостріше і з кожним днем потребує більш жорсткого, дієвого контролю та механізму управління. Використання дешевої сировини, різноманітних заміників, зменшення витрат виробництва – процеси, з якими зустрічається кожне підприємство на шляху підвищення якості продукції. Забезпечення оптимальних шляхів управління та контрольних процедур у процесі підвищення якості продукції визначає актуальність даної теми та потребує детального аналізу й дослідження.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток теоретичних та практичних аспектів менеджменту якості продукції зробили відомі вчені: О.Г. Лосицький, Е.М. Коротков, М.І. Круглов, А.В. Глічев, І.Д. Крижанівський, Т.В. Корнєєва, Є. Шилінг, Г. Тагуті, Т.Ф. Сейфі, Ф. Кросбі, Дж. Юран, Е. Лемінг та інші.

Мета дослідження – аналіз механізму управління за якістю продукції як основного чинника конкурентоспроможності та важливої складової менеджменту на птахівничих підприємствах.

Для досягнення поставленої мети будуть розглянуті наступні завдання:

- визначення сутності концепції управління якістю продукції (концепції TQM);
- з'ясування основних елементів концепції TQM;
- розкриття сутності виробничого процесу з позиції концепції TQM;
- аналіз системи менеджменту якості продукції на ЗАТ «Комплекс Агромарс»;

- дослідження доцільності сертифікації продукції на підприємствах з виробництва м'яса курятини.

Система менеджменту якості є частиною системи управління підприємством у цілому, а тому перебуває з нею в тісному взаємозв'язку.

Система управління якістю – це філософія організації, яка заснована на прагненні до якості і практики управління, що приводить до загальної якості. Якість це не те, що доводиться відстежувати або додавати на якомусь етапі виробничого процесу, це сама суть організації.

Організація системи управління якістю на підприємстві полягає у створенні організаційної структури в межах підприємства, яка охоплює всі сфери його діяльності й підрозділи в сукупності з відповідними функціями, процесами та ресурсами, що забезпечують здійснення ефективного

функціонування даної системи на всіх етапах її життєвого циклу і в кожному її елементі.

За останні роки інновацій у сфері забезпечення належного рівня якості та конкурентоспроможності однією з найбільш поширених концепцій діяльності виробничих підприємств є концепція загального управління якістю (TQM—Total Quality Management). Її широке практичне застосування в розвинених країнах почалося наприкінці 80-х років XX століття завдяки дослідженням Е. Демінга, Дж. Джурана і Ф. Кросбі [1, ст. 347].

В умовах посиленої конкуренції підвищення конкурентоспроможності відповідного ринкового сегмента в Україні та інших розвинених країнах можна тільки за умови надання потенційному споживачеві достовірної інформації про якість товару (продукції, послуг, робіт, виробництва тощо). Це можна зробити за рахунок здійснення такого виду контролю, як сертифікація.

Сертифікація продукції це процес випробувань товару на відповідність стандартним вимогам під час його реалізації. Це визначення розробив спеціальний комітет із питань сертифікації Міжнародної організації зі стандартизації (ІСО).

Важливою проблемою для птахівничих підприємств є доведення діючих систем якості до рівня відповідності вимогам міжнародних стандартів ІСО. На нашу думку, доцільно виділити такі основні етапи вирішення даної проблеми:

1. Організація робіт з удосконалення діючої на підприємстві системи якості.

2. Дослідження виробництва продукції птахівничих підприємств та аналіз існуючої нормативно-технічної документації щодо якості продукції.

3. Розроблення комплексного проекту створення системи якості птахівничого підприємства згідно з вимогами міжнародних стандартів ІСО серії 9000. Цей етап передбачає формування документальної частини системи якості за всіма напрямками її створення.

4. Практична реалізація та апробація елементів системи якості.

5. Підготовка системи якості підприємства до її сертифікації та проведення самої сертифікації.

Сертифікація системи якості підприємства на її відповідність вимогам міжнародних стандартів ІСО серії 9000 здійснюється спеціальними міжнародними аудиторськими фірмами, які визначені Міжнародною організацією стандартизації ІСО та її відповідним комітетом СЕРТИКО ІСО. Отримання підприємством сертифікатів міжнародного зразка дає йому право на реалізацію продукції майже у 100 країнах світу, що є членами ІСО.

Концепція загального управління якістю – це принципово новий підхід до управління підприємством, націлений на якість, заснований на участі всіх його членів (персоналу у всіх підрозділах і на всіх рівнях організаційної структури) і направлений на досягнення довгострокового успіху за допомогою задоволення вимог споживача і вигоди як для співробітників організації, так і для суспільства в цілому.

Основними елементами концепції TQM є:

1. Залучення вищого керівництва: стратегія якості на підприємстві повинна передбачати постійну, безперервну і особисту участь вищого керівництва підприємства в питаннях, пов'язаних з управлінням якістю. Це одна з основних і обов'язкових умов успішного впровадження концепції TQM, яка є основою успішної роботи підприємства в питаннях забезпечення якості.

2. Акцентування уваги на споживача: необхідність фокусувати всю діяльність підприємства на потреби і побажання як зовнішніх, так і внутрішніх споживачів.

3. Загальна участь в роботі: забезпечувати можливості для реальної участі кожного співробітника в процесі досягнення головної мети – задоволення запитів споживачів.

4. Увага процесам: фокусувати увагу на процесах, розглядаючи їх як оптимальну систему досягнення головної мети – максимізацію цінності продукту для споживачів і мінімізацію його вартості як для споживача, так і для виробника.

5. Постійне поліпшення, якості продукту.

В основі даної концепції управління якістю продукції лежить цикл, що має назву «колесо Демінга»: планування – виконання – перевірка – реалізація. Сутність даного циклу полягає в тому, що на всіх етапах реалізації концепція управління якістю повинна проходити основні фази, що систематично повторюються під час виробничого процесу (див. таблицю).

Концепція управління якістю передбачає процесний підхід до виробничого циклу. Об'єктами контролю виступають усі компоненти виробничої системи: 1) ресурси (вхід); 2) виробничий процес; 3) продукція (вихід) [5, ст. 401].

Необхідність контролю ресурсів на птахівничих підприємствах (сировини та матеріалів, енергії, знарядь праці, інформації, персоналу) на вході системи зумовлена тим, що їх якість, значною мірою, визначає конкурентоспроможність готової продукції. Використання у виробничому процесі бодай частини ресурсів неналежної якості може призвести до непродуктивних витрат доброякісних ресурсів. Саме вхідний контроль ресурсів повинен запобігати і не допускати витрат непродуктивного характеру. Об'єктами контролю на вході систем підприємства чи його окремих виробничих блоків (цехів, дільниць) мають бути:

1) якість початкових основних і допоміжних матеріалів, сировини, напівфабрикатів;

2) справність устаткування, пристроїв, робочого інструменту і контрольованих вимірювальних приладів, за допомогою яких визначається рівень якості продукції;

3) технічна документація, за якою здійснюється технологічний процес;

4) відповідність рівня кваліфікації персоналу вимогам, що забезпечують якісне виконання певної роботи.

Загальний план циклу формування і підвищення якості продукції

Фаза циклу	Етап загального плану	Функція, яку необхідно виконати	Інструмент
Планування	Визначення основних питань і завдань	1) спостереження, збирання інформації, визначення кола питань, які допоможуть формувати і підвищувати якість 2) визначення загальної концепції вирішення основних проблем та завдань підвищення якості	1) стандартизація 2) підвищення кваліфікації робітників 3) миттєве реагування на відхилення та їх запобігання у майбутньому
	Моніторинг та оцінювання поточної ситуації	1) збирання інформації за напрямками контролю якості 2) визначення пріоритетних напрямів 3) розв'язання найскладніших завдань	складання контрольних графіків, гістограм, використання інших методів спостереження, аналізу
	Здійснення аналізу	1) складання переліку можливих основних причин найскладніших проблем 2) дослідження причинно-наслідкових взаємозв'язків 3) структуризація інформації та визначення ієрархії у причинно-наслідкових зв'язках складних проблем	1) дослідження основної структури 2) використання методів опрацювання й аналізу інформації 3) ієрархічне уявлення основних проблем і причин їх появи
Виконання	Планування контрзаходів для усунення причин та їх реалізація	1) вибір і планування контрзаходів для усунення причин проблеми 2) експериментальне дослідження дієвості контрзаходів та їх промислове освоєння	1) удосконалення або заміна матеріалу, обладнання, технологій 2) підвищення кваліфікації та досвіду
Перевірка	Підтвердження ефекту від контрзаходів і їх стандартизація	1) збирання інформації про ефективність контрзаходів 2) аналіз порівняння результатів здійснення контрзаходів 3) зміна стандартів, технічних умов та інших нормативів	усі основні інструменти контролю й забезпечення якості
Реалізація	Оцінювання всієї процедури	удосконалення збирання й аналізу інформації, процедур та інструментів вирішення проблем якості	Удосконалення існуючих та використання нових інструментів якості

Система управління якістю на птахівничому підприємстві ЗАТ «Комплекс Агромарс» – це частина системи менеджменту організації, яка спрямована на отримання результатів для задоволення потреб, очікувань

та вимог зацікавлених сторін відповідно до визначених завдань. Система управління якістю разом з усіма підрозділами системи менеджменту на птахівничому підприємстві утворюють єдину систему менеджменту зі спільними елементами. Оцінюється система управління відповідно до вимог системи менеджменту на всіх етапах виробничого процесу.

Виробничий процес на птахівничому підприємстві ЗАТ «Комплекс Агромарс» відображає оптимізовану систему, що включає в себе наступні процеси: вирощування, забій, зберігання та переробка м'яса.

Виробнича потужність цеху по забою і переробці м'яса становить 15 тисяч голів курчат-бройлерів за годину. Цех забою та переробки птиці обладнаний голландською технікою Stork і Meup, яка дозволяє оптимізувати всі виробничі процеси таким чином, щоб продукція відповідала найсучаснішим світовим стандартам і водночас мала конкурентоспроможні якості.

Застосування низькотемпературних режимів обшпарювання дозволяє повністю зберегти природний колір шкіри тушок курчат-бройлерів і тим самим підвищує споживчі якості м'яса. В процесі забою використовується система повітряно-крапельного охолодження, завдяки якій температура і вологість тушок курчат-бройлерів досягає передбачених норм, що особливо цінується споживачем.

Високий рівень якості продукції забійного цеху забезпечується також відповідним рівнем санітарних заходів. Потрібна якість миття та дезінфекції виробничих приміщень, та обладнання цеху, яке проводиться після кожної зміни, досягається завдяки застосуванню стаціонарних мийних станцій й сучасних екологічно безпечних мийчих засобів. На всіх етапах виробництва, переробки та зберігання м'ясо проходить ретельний ветеринарний, санітарний і технологічний контроль.

У 2010 році ЗАТ «Комплекс Агромарс» запустив у роботу першу лінію нового цеху по забою і переробці м'яса птиці, потужністю 10 тис. голів на годину. Цех оснащений сучасним обладнанням по забою, потрошінню, охолодженню, розфасовці й упаковці від провідних світових виробників.

Високий рівень автоматизації нового забійного цеху дозволяє максимально скоротити застосування людських трудових ресурсів і, тим самим, мінімізувати контакт людини з продукцією в процесі виробництва. Для більш глибокої переробки м'яса птиці та виробництва готових м'ясних виробів компанія «Комплекс Агромарс» приступила до будівництва переробного комплексу, потужністю 400 тонн на добу.

Якість продукції здебільшого формується упродовж виробничого процесу. Це викликає необхідність ретельного контролю перебігу технології її виготовлення. Об'єкти контролю на цьому етапі – повне дотримання виробничо-трудова дисципліни, технологічних режимів обробки та складання продукції.

При цьому контрольні операції здійснюються не лише стосовно якості, але й кількості, оскільки порушення технологічної, виробничої і трудової дисципліни може спричинювати псування сировини, матеріалів і

навіть готових виробів, а це, у свою чергу, і невиконання завдань виробничої програми підприємства.

Модель системи управління якістю [4, с. 70]

Контроль на виході виробничої системи (підприємства і його підрозділів) має за основну мету запобігання потраплянню бракованої продукції споживачеві або на наступні технологічні фази (стадії) на тому ж підприємстві з відповідними для цього наслідками. Окрім того, такий контроль уможливорює визначення ступеня виконання виробничих завдань економічних результатів виробництва.

Отже, важливим елементом концепції TQM є фокусування на окремих процесах виробничого циклу продукції та встановлення певних вимог до їхніх входів і виходів. У такий спосіб увага переноситься з контролю за відхиленнями якості продукції від стандартів на контроль якості виконання процесів, що забезпечує високий зовнішній результат, високу якість продукції для споживача [4, с. 69].

Виробничий процес у даному випадку представлений лише схематично входом, виробництвом продукції та виходом. При цьому вихідні елементи одного процесу будуть входними для іншого процесу. Таким чином, передбачається отримати ланцюг інтегрованих процесів діяльності птахівничого підприємства, де кожний наступний процес визначає вимоги до попереднього і результати кожного з них чітко

визначені та узгоджені з вимогами один одного та з кінцевою метою – задовольнити вимоги споживачів.

Певна кількість продукції кращої якості здатна повніше задовольнити суспільні потреби, ніж та сама або навіть більша кількість виробів гіршого ґатунку. Це означає, що підвищення якості продукції у кінцевому підсумку еквівалентне збільшенню її виробництва з меншими загальними витратами суспільної праці.

Поліпшення якості продукції є специфічною формою прояву закону економії робочого часу. Практика господарювання свідчить, що загальна сума витрат на виготовлення і використання продукції більш високого ґатунку (навіть якщо досягнення останнього пов'язане з додатковими витратами виробництва) істотно скорочується. Всіляке ж зменшення витрат праці означає зростання її продуктивності.

Сучасні птахівничі підприємства, які реалізують свою продукцію як на вітчизняному, так і на світовому ринку, за потреби здійснюють сертифікаційне супроводження проектів виробничо-технологічних комплексів при їх створенні та модернізації (реструктуризації).

Усі заходи, пов'язані зі стандартизацією і сертифікацією систем якості підприємств, дозволяють створювати конкурентоспроможне виробництво та ефективно реалізувати конкурентоспроможну продукцію на основі організації тотального управління цими процесами.

Застосування українськими підприємствами сертифікації продукції в умовах конкурентного середовища надасть їм такі переваги:

- зростання довіри внутрішніх і зовнішніх споживачів;
- полегшення і спрощення вибору однотипної продукції;
- отримання споживачами об'єктивної та правдивої інформації про якість продукції;
- підвищення конкурентоспроможності продукції порівняно з несертифікованою продукцією конкурентів;
- зменшення імпорту однотипної продукції;
- зменшення випадків імпорту продукції неналежного рівня якості.

Висновки. Дослідження сутності та доцільності запровадження концепції загального управління якістю продукції на птахівничих підприємствах дозволяє стверджувати, що управління якістю це динамічна концепція, застосування якої забезпечить неодмінне підвищення конкурентоспроможності продукції.

Менеджмент якості продукції – складова системи управління підприємством у цілому. Оптимальне поєднання елементів та методів системи менеджменту під час виробничого процесу дозволить підвищити як якість продукції, що виготовляється на птахівничих підприємствах, так і загальний процес управління підприємством.

Список літератури

1. Гриньова В.М., Організація виробництва : навч. посіб. / В.М. Гриньова, М.М. Салун. – Х. : ІНЖЕК, 2005. – 552 с.

2. Друкер П.Ф. Менеджмент / Питер Ф. Друкер, Джозеф А. Макьярелло; [пер. с англ.]. – М. : Вильямс, 2010. – 704 с.
3. Кропивко М.Ф. Організація управління аграрною економікою : моногр. / М.Ф. Кропивко. – К. : ННЦ, 2008. – 418 с.
4. Кузнецова І.О. Моніторинг як складова процесу управління підприємством хлібопродуктів (теорія та методологія) : моногр. / І.О. Кузнецова. – О. : Друкарський дім, 2009. – 228 с.
5. Шаповал М.І. Менеджмент якості : навч. посіб. / М.І. Шаповал. – К., Знання, КОО, 2007. – 471 с.

Раскрыта сущность концепции общего управления качеством продукции как составляющей системы менеджмента. Исследованы основные теоретические и практические аспекты реализации данной концепции, эффективность ее применения на птицеводческих предприятиях.

Качество продукции, менеджмент качества, конкурентоспособность, концепция TQM, производственный процесс, сертификация.

The article reveals the essence of the concept of total quality management as a component management system. The basic theoretical and practical aspects of realization of this conception were investigated, efficiency of its application on poultry plants.

Quality of products, quality management, competitiveness, conception of TQM, production process, certification.

УДК 330.338

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

В.П. Стадник, здобувач*

Проаналізовано основні етапи створення системи економічної безпеки, розкрито правові аспекти комерційної таємниці, запропоновано шляхи забезпечення захисту комерційної таємниці в системі економічної безпеки.

Комерційна таємниця, система захисту інформації, економічна безпека підприємства, недобросовісна конкуренція, охорона таємниць підприємства.

* Науковий керівник – доктор економічних наук, професор О.Д. Гудзинський.